

Zaharia Stancu

La începutul acestei luni, mult înainte încă de apariția numărului respectiv al revistei noastre, Zaharia Stancu și-a serbat cea de a șaptezecă aniversare a zilei de naștere, într-o atmosferă de participare nu numai festivă, sinceră și fierbinte, care a dovedit tuturor cât loc ocupă el, nu numai în literatura noastră, prin valoarea și importanța operei sale, cât și în sufletul contemporanilor săi, prin sentimentul de iubire omenească pe care a știut să-l inspire tuturor.

Revista noastră a participat cu toată inima la această sărbătoare, dar nu și cu litera, periodicitatea sa constrângînd-o, cîteodată, la întîrzieri fatale, care ne stîrnesc multe regrete, deseori pe fondul obscur al unei frustrări, și, aproape, al unei nedreptăți. Dar sîntem încă în octombrie, sîntem — cum se spune — în termen, pentru a adăuga și mărturia noastră de iubire și de admirație, la nenumăratele cu care alții ne-au luat-o înainte.

De altfel, nu e numai o problemă de sentiment, ci și una de istorie și de adevăr, care intră direct, și aproape exclusiv în domeniul de activitate al revistei noastre.

Fiind un scriitor al celor mai mari posibilități, dovedite cu o admirabilă forță și cu o rară fecunditate, în poezie, roman, nuvelă, și în toate speciile gazetăriei, Zaharia Stancu nu a scris niciodată o replică de teatru, nu a lăsat, măcar odată, să se bănuiască o intenție de dramă, o preocupare, fie și momentană de dramaturg. Cîndva, sînt mulți ani de atunci, a ținut, într-o bună, dar efemeră revistă de teatru, o efemeră dar bună cronică dramatică : era în mijloacele lui să o țină, așa cum tot ceea ce ținea de gazetărie era în mijloacele lui de gazetar, de gazetar născut, urșit, complet. Deci, nici prin cronică dramatică nu s-ar putea afirma că Stancu ar fi manifestat un interes deosebit pentru teatru, că ar fi ținut, măcar, un contact strîns cu teatrul.

Și totuși, o istorie a ultimilor douăzeci și cinci de ani ai teatrului nostru, e de neconceput fără numele lui, fără activitatea lui, fără opera lui, la loc de frunte. De unde se vede clar că în acest domeniu, creația nu aparține numai dramaturgului, actorului, regizorului, scenografului, și că fără a prelua nimic din activitățile acestora, poți fi un om de teatru, un mare om de teatru, și, uneori, chiar mai mare decît toți ceilalți. Cîmpul de manifestare al acestuia — care le poate domina și orienta pe toate celelalte — este al creatorului de cultură, acționînd în fenomenul de cultură care este teatrul. În această calitate — și chiar dacă este el însuși un artist — creația lui constă în orientarea teatrului spre o participare consecventă și o contribuție organică, eficientă, rodnică, la toate necesitățile de cultură, și la idealul de cultură al unui popor, în epoca respectivă. Ca atare, el este un conducător, și, fiind trup și suflet cu teatrul, aduce aci o perspectivă cu mult mai amplă decît a acestuia, în stricta sa năzuință artistică.

Un astfel de conducător a fost Zaharia Stancu, ca director al Teatrului Național din București, preluînd această funcție pe cînd cea mai mare a noastră instituție teatrală nu purta încă numele celui mai mare dramaturg al nostru, într-un moment în care marea noastră instituție aproape că nu mai exista : după năruirea zidurilor sale sub bombele hitleriste, în haosul general care a caracterizat anii scurși între încheierea păcii și luarea puterii de către comuniști, haos în care se găseau cuprinse atît situația materială și administrativă a țării, cît și situația ei de spirit. Era o vreme care cerea eroism și eroi, în toate planurile vieții. Era, în istoria Teatrului Național din București, a doua perioadă eroică, tot atît de grea ca și aceea a începuturilor, dar altfel grea, mult mai complex grea.

Trimîndu-l pe Zaharia Stancu la conducerea Naționalului, comuniștii au intuit că el este potrivit, prin toate calitățile sale, pentru o sarcină eroică, pe care avea s-o ducă la bun sfîrșit cu o dirigenție luptătoare împletită cu tact și generozitate omenească, cu intransigență ideologică susținută printr-un viu, ascuțit simț al culturii și artei, cu un patos patriotic de adevărat etitor de vreme nouă. De la găsirea unui local cît de cît potrivit cu sarcinile și prestigiul Teatrului Național, pînă la reunirea și înnoirea unei trupe capabile să-i respecte tradițiile dar, în același timp, să păsească hotărîtă pe un drum nou ; de la întocmirea unui program cultural și repertorial revoluționar, și pînă la restabilirea unor adevărate și fecunde legături cu clasicismul român și universal : de la activitatea organizatorică, de fiecare clipă, cu electricianul, cu dulgherul, cu plasatorii și cu cabinierile, pînă la contactul strîns, de fiecă zi, cu dramaturgii români, cei pe care atît de mult i-a căutat, i-a îndemnat, i-a ajutat să creeze noua dramaturgie originală, a revoluției, a socialismului, a omului nou și a societății noi ; iată, enunțate doar în formule generale, numeroasele direcții în care a trebuit să se afirme, organic, armonios și rodnic, funcția creatoare a lui Zaharia Stancu, primul director comunist din istoria Teatrului Național din București. De toate aceste sarcini, de toate aceste comandamente — care căpătau o decisivă importanță istorică în cadrul sarcinii revoluționare a comuniștilor, preluată în numele întregului nostru popor —, Zaharia Stancu s-a achitat în mod strălucit, ca un adevărat conducător comunist, ca un adevărat om de cultură nouă, revoluționară.

Nu soarta, cum se spune, ci munca lui a vrut ca în două etape, Zaharia Stancu să adune cel mai mare număr de ani petrecuți „în fotoliul lui Ion Ghica“, decît oricare dintre numeroșii săi predecesori. Aceasta s-a datorat încrederii și sprijinului pe care Partidul Comunist l-a acordat meritului său, spre binele acestei instituții, atît de scumpă tuturor, atît de necesară culturii noastre.